

Nr 6.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckta motioner om nedbringande av avgifterna för nyinstallation av telefonapparater m. m.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 35, har herr *Adolfsson m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte, dels att så snart ske kan beslutet om höjningen av avgifterna för installation av telefonapparat från 100 till 200 kronor upphäves, dels att även de tidigare avgiftshöjningarna snarast möjligt avskaffas i den utsträckning, som med hänsyn till penningvärdet och telegrafverkets driftsekonomiska förhållanden anses lämpligt.

I en inom samma kammare väckt, till nämnda utskott hänvisad motion, nr 174, har herr *von Seth m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära upphävande av Kungl. Maj:ts beslut den 5 december 1947 rörande höjning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang från 100 till 200 kronor och en återgång till senast gällande inträdesavgifter.

Slutligen har i en inom samma kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 380, herr *Andersson i Dunker m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t ville nedsätta installationsavgiften för nytillträdande telefonabonnenter till 100 kronor.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har funnit motionerna äga sådant samband att utskottet ansett lämpligt behandla dem gemensamt.

Över motionerna har utskottet inhämtat utlåtande från telegrafstyrelsen.

Utskottet skall först här nedan lämna en kortfattad redogörelse för detta spörsmåls behandling under senare tid i riksdagen.

I anledning av proposition till 1945 års riksdag anförde statsutskottet i sitt utlåtande nr 9 (p. 30), att för de ekonomiskt mera ogynnsamt ställda befolkningslagren måste en inträdesavgift av 100 kronor uppenbarligen verka rätt betungande. Det vore självfallet önskvärt att inträdesavgiften, i den mån krigstidens anläggningssvårigheter lättade, kunde återföras till en mera normal storleksordning. Riksdagen lämnade detta uttalande utan erinran.

Sedan vid 1945 års riksdag herr Adolfsson m. fl. motionerat om nedbringande av avgiften för nyinstallation av telefonapparater till det tidigare gällande beloppet 20 kronor, anförde andra kammarens tredje tillfälliga utskott — under erinran om statsutskottets berörda uttalande — att utskottet fann de synpunkter, som telegrafstyrelsen i ett över motionen avgivet yttrande anfört, vara värda beaktande. Utan tvivel skulle dock en återgång till de tidigare tillämpade lägre inträdesavgifterna ur flera synpunkter vålla avsevärda svårigheter för telegrafverket. De grundsatser, som verket under krisen tillämpat i förevarande fråga, hade ock nyligen vunnit andra kammarens godkännande. Utskottet, som funne det önskvärt att inträdesavgiften i den mån kristidens anläggningssvårigheter lättade kunde återföras till en mera normal storleksordning, fann sig under då rådande förhållanden förhindrat att föreslå med motionen avsedda åtgärder. Andra kammaren avslog motionen.

Vid höstriksdagen 1946 gav chefen för kommunikationsdepartementet i anledning av interpellation av herr Adolfsson uttryck för liknande synpunkter.

I telegrafverkets anslagsäskanden för budgetåret 1948/49 fanns upptaget ett investeringsanslag av 64 750 000 kronor till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Vid behandlingen inom kommunikationsdepartementet av frågan framhölls det trängande behovet av beskärning av detta anslag såsom ett led i den inskränkning av den statliga investeringsverksamheten, som påkallades av rådande ekonomiska läge. Därvid uttalades önskvärdheten av att nedbringa antalet nyinstallerade telefonapparater under nämnda budgetår från beräknade 120 000 à 130 000 till cirka 90 000, varigenom investeringen kunde nedbringas med 10 miljoner kronor till 54 750 000 kronor. Tanken på att genom behovsprövning minska nya abonnemang avvisades av telegrafstyrelsen på grund av praktiska svårigheter för dess genomförande. I stället valde Kungl. Maj:ts utvägen att höja inträdesavgifterna från 100 till 200 kronor för nytecknat abonnemang och för anknytning från 50 till 75 kronor. Kungl. Maj:ts beslut fattades den 5 december 1947 och gäller från och med den 8 i samma månad.

Vid behandlingen av denna fråga i riksdagen anförde statsutskottet i sitt utlåtande nr 9, till vilket i övrigt hänvisas, att utskottet delade departementschefens i propositionen angivna uppfattning om att en begränsning av investeringsutgifterna även på förevarande område borde eftersträvas. Utskottet ville ej motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om nedsättning med 10 miljoner kronor av anslaget till nya abonnentanläggningar. Statsutskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Telegrafstyrelsen har i sitt nu i anledning av föreliggande motioner inhämtade utlåtande anfört i huvudsak följande.

Ökningen av antalet telefonapparater i telegrafverkets nät har under de

senaste åren stigit mycket kraftigt. Ökningen, som under åren 1942 och 1943 uppgick till 55 000 à 56 000 apparater per år, steg sålunda under vart och ett av åren 1944 och 1945 till 75 000, under år 1946 till 93 000 och under år 1947 till cirka 110 000 apparater. Till följd av denna våldsamma stegring har omfattningen av landets telefonnät blivit ungefär fördubblad på en tidrymd av endast tio år.

Denna starka utveckling av telefonväsendet har till stor del möjliggjorts genom att man kunnat taga i anspråk tidigare befintliga reserver i nät och stationer. Trots att telegrafverket därutöver tagit i anspråk all tillgänglig leveransförmåga hos såväl egna som enskilda verkstäder inom landet, genomfört vissa utvidgningar av verkets egen produktionskapacitet, stimulerat den enskilda industrien till åtgärder för ökad tillverkning och även i den utsträckning det varit möjligt sökt få till stånd import av telefonmateriel från utlandet, har det icke varit möjligt att hålla jämna steg med abonentökningen. Förhållandena äro därför i dag avgjort sämre än de voro före och under kriget, och man måste tyvärr räkna med att svårigheterna framdeles komma att bli än större än de äro i dag. Man måste sålunda exempelvis förutse att det på många orter kan bli helt stopp i telegrafverkets möjligheter att taga emot nya abonnenter för avsevärd tid. I vissa fall måste man redan nu räkna med väntetider på ett år eller mera. Såsom exempel på den successiva försämring, som härutinnan inträtt, kunna anföras följande uppgifter om antalet nytecknade abonnemang, som vid olika tidpunkter icke kunnat tillgodoses förrän efter tre månader eller mera. Detta antal uppgick den 1 oktober 1946 till 5 400, den 1 april 1947 till 9 000 och den 1 oktober 1947 till 16 700. Det finns tyvärr anledning räkna med att siffran per den 1 april 1948, då nya uppgifter skola lämnas av stationerna, kommer att ha ytterligare starkt vuxit.

Kategori	Antal nytecknade huvudabonnemang		
	1/7 1938— 30/6 1939	år 1947	ökning i %
A. Personer			
1. Större företagare och högre tjänstemän m. fl.	13 918	18 036	30
2. Mindre företagare	11 533	10 383	—10
3. Hantverkare	4 454	7 198	62
4. Lägre tjänstemän m. fl.	13 162	23 413	78
5. Arbetare	5 562	15 667	182
6. Lantbrukare m. fl.	8 869	16 253	83
7. Obestämbara (herr, fru, fröken) m. fl.	13 902	22 276	60
Summa personer	71 400	113 226	59
B. Affärsföretag	6 738	10 669	58
C. Statliga och kommunala inrättningar, sjukhus, föreningar o. d.	2 795	6 059	117
Totalsumma	80 933	129 954	61

För belysande av frågan om anledningarna till den stora abonnenttillströmningen har telegrafstyrelsen meddelat omstående siffror dels före kriget, dels under år 1947 rörande antalet nytecknade huvudabonnemang (alltså utan avdrag för annulleringar) å olika kategorier av abonnenter i den mån det vore möjligt att erhålla en uppfattning härom genom vederbörande abonnenters kataloguppgifter.

Den största ökningen har alltså inträtt för kategorien arbetare, vilket alltså tyder på det i och för sig glädjande förhållandet att denna socialgrupp numera i större utsträckning än tidigare har fått råd att skaffa sig telefon. Bland personer uppvisa närmast grupperna lantbrukare och lägre tjänstemän den största ökningen sedan tiden före kriget.

Sedan telegrafstyrelsen den 29 september 1947 till Kungl. Maj:t avgivit förslag i fråga om anslag till kapitalinvestering för budgetåret 1948/49 till telefon-, telegraf- och radioanläggningar, blevo överläggningar upptagna mellan representanter för kommunikationsdepartementet och telegrafstyrelsen, varvid från departementets sida framhölls, att man trots det trängande behovet av en ytterligare stark utvidgning av telegrafverkets anläggningar måste kräva en avsevärd beskränkning av de utav telegrafstyrelsen begärda anslagen, detta såsom ett led i den inskränkning av den statliga investeringsverksamheten, som påkallades av rådande ekonomiska läge. Vid behandlingen speciellt av det av telegrafstyrelsen äskade anslaget till »nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar» framhölls att man borde på ett eller annat sätt få ned den årliga ökningen av antalet telefonapparater från av telegrafstyrelsen beräknade 120 000 å 130 000 apparater under budgetåret 1948/49 till cirka 90 000, varigenom i första hand den del av nämnda anslag, som avsåg anordnandet av nya abonnentinstallationer, skulle kunna minskas. Till telegrafstyrelsen framfördes därvid förfrågan, huruvida det vore möjligt för styrelsen att genom en behovsprövning åstadkomma den begärda minskningen. Telegrafstyrelsen måste emellertid ställa sig bestämt avvisande till detta förslag. De skäl, varpå styrelsen grundade detta sitt ställningstagande, kunna sammanfattas på följande sätt.

Telegrafverket har redan i viss mån fått kännning av vad en behovsprövning skulle innebära, nämligen i sådana stationsområden, där man på grund av brist på stationsutrustning eller kablar icke under avsevärd tid framåt kan koppla in nya abonnenter. Från de nyanmälda abonnenternas sida ha därvid framförts en mängd olika argument för att de icke skulle behöva vänta så länge utan få förtursrätt.

Att kunna åstadkomma en rättvis gradering av angelägenhetsgraden hos de mer än 10 000 telefonabonnemang, som nyanmälas per månad, är oerhört svårt, man torde gott kunna säga praktiskt omöjligt. Skulle det bli fråga om att utarbeta en turordning, skulle det ju också bli nödvändigt att

för varje ny telefonspekulant undersöka var på listan han skulle inplaceras med ty åtföljande jämförelse med tidigare av andra spekulanter anförda skäl.

Telegrafstyrelsen har för sin del uppskattat det antal personer, som skulle erfordras för verkställande av en behovsprövning, hurudan denna nu skulle bli, till ett eller annat hundratal personer. Denna prövning måste med nödvändighet göras lokalt under hänsynstagande till möjligheten att taga emot nya abonnenter vid telegrafverkets över 7 000 stationer, vilka möjligheter tid efter annan undergå förändringar i och med färdigställandet av stationsutvidgningar och nya lokalkablar. Telegrafstyrelsen har ej personal för denna uppgift. För övrigt lär man väl kunna ifrågasätta, om det i en tid, då alla krafter måste inriktas på att öka produktiviteten, kan vara försvarligt att avdela hundratals personer för en rent improduktiv uppgift. Det må även påpekas, att de beslut i fråga om behovet av telefon, till vilka telegrafverkets underlydande myndigheter skulle komma, säkerligen i rätt stor utsträckning skulle komma att överklagas först hos verkets distriktschefer, sedan i telegrafstyrelsen och i sista hand hos Kungl. Maj:t, varigenom även dessa myndigheters arbetsbörda skulle komma att ökas.

I anledning av de skäl, som telegrafstyrelsen sålunda anförde, beslöt Kungl. Maj:t sedermera den 5 december 1947 att höja inträdesavgiften för ett huvudabonnemang från 100 till 200 kr. fr. o. m. den 8 december. För att icke rubba balansen mellan olika slag av abonnemang blev telegrafstyrelsen nödsakad att i sin tur höja även vissa andra inträdesavgifter, exempelvis inträdesavgifter för anknytning från 50 till 75 kronor.

Med utgångspunkt från den minskning i antalet nytecknade abonnemang, som genom höjningen av inträdesavgiften kunde förväntas inträda, beslöt Kungl. Maj:t därefter föreslå riksdagen vissa nedsättningar i de av telegrafstyrelsen begärda investeringsanslagen. Sålunda sänktes det för budgetåret 1948/49 begärda anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningarna från 64,75 till 54,75 miljoner kronor och nedsattes ett av telegrafstyrelsen å tilläggsstat för innevarande budgetår begärt tilläggsanslag under samma anslagsrubrik från 10 till 7 miljoner kronor. Därjämte har den ökning av telegrafverkets inkomster, som med de höjda inträdesavgifterna skulle uppkomma vid en beräknad abonnentökning av 90 000 apparater, föranlett en uppskrivning med 7,0 miljoner kronor av det för budgetåret 1948/49 (vid en abonnentökning av 120 000 apparater och oförändrade avgifter) beräknade överskottet å telegrafverkets rörelse.

Vad angår effekten av den företagna höjningen av inträdesavgifterna må anföras följande siffror för antalet nytecknade och annullerade abonnemang under januari månad 1948 jämfört med motsvarande ett år tidigare.

	Januari 1948	Januari 1947	Minskning i %
Nytecknade	9 139	15 695	41,8
Annullerade	2 843	3 551	19,9
Nettoökning	6 296	12 144	48,2 %

Det torde emellertid vara för tidigt att yttra sig om vilken effekt höjningarna i längden komma att få. Exempelvis har man nog anledning räkna med att den omständigheten, att i riksdagen väckts motioner med yrkande på nedsättning av inträdesavgiften, kan ha medfört att personer, som annars skulle ha tecknat abonnemang, nu tills vidare ha ställt sig avvaktande för att se till vilket resultat dessa motioner kunna komma att leda.

I motionen II: 380 säges bland annat, att den företagna höjningen av inträdesavgiften skulle ha särskilt missgynnat landsbygdens folk. I anledning av detta uttalande anser sig telegrafstyrelsen böra fästa uppmärksamheten vid att just för landsbygden har trots de höjda inträdesavgifterna i vissa fall inträtt en icke oväsentlig minskning av de inträdesavgifter, som man tidigare varit nödsakad att erlægga för att få ett telefonabonnemang. Det gäller här sådana personer på landsbygden, som bo på långt avstånd från närmaste telefonstation. Tidigare fick sådan abonnent, förutom den vanliga inträdesavgiften, även betala inträdesavgift för ledningen i den mån denna föll utanför en cirkel med 2 km radio omkring telefonstationen. Denna särskilda inträdesavgift utgjorde, om ledningen kunde uppläggas på befintlig stolplinje, 150 kronor per km och, om för ledningen behövde anordnas ny stolplinje, 250 kronor per km. En abonnent, som bodde t. ex. 5 km från telefonstationen, fick sålunda utöver den tidigare gällande inträdesavgiften av 100 kronor betala inträdesavgift för ledning med 450 resp. 750 kronor eller med sammanlagt 550 resp. 850 kronor. Dessa särskilda inträdesavgifter för ledning ha — såsom ett led i programmet för förbättrande av landsbygdens telefonförhållanden — slopats fr. o. m. den 1 januari 1948, och för sådana abonnenter, som bo långt från sin telefonstation, har sålunda trots höjningen av inträdesavgiften från 100 till 200 kronor inträtt en avsevärd avgifts-nedsättning.

För jämförelse med den nu av Kungl. Maj:t fastställda inträdesavgiften för huvudabonnemang av 200 kronor kan det ha intresse att erinra om att motsvarande avgift under en tid närmast efter första världskriget var uppe i 225 kronor.

Telegrafstyrelsen har på detta sätt velat redogöra för vissa omständigheter, som kunde ha inflytande på frågans bedömning. Av de inledningsvis anförda siffrorna rörande ökningen av antalet telefonapparater framgår, att det uppenbarligen förefinnes ett mycket stort behov av nya telefoner. Säkerligen får den exceptionellt starka abonnentökningen under de två sista åren i hög grad tillskrivas den omständigheten, att köpkraften hos befolkningen har ökat så

mycket, att man numera inom stora socialgrupper har bättre råd än tidigare att hålla sig med telefon. Att den höjda inträdesavgiften, såsom framhållits av samtliga motionärer, ställer personer med lägre inkomster i en ogynnsam ställning är givetvis obestriddigt. Eftersom emellertid höjningen av inträdesavgiften ingår såsom ett led i regeringens allmänna politik att genom olika åtgärder begränsa köpkraftsöverskottet och den nu ifrågavarande åtgärden dessutom har samband med inskränkningen av den statliga investeringsverksamheten över huvud taget anser sig telegrafstyrelsen icke för sin del kunna taga ställning till de i motionerna framförda yrkandena på nedsättning av inträdesavgiften såsom en isolerad åtgärd.

Utskottet. Vid den tidigare behandlingen av denna fråga har som huvudmotiv för företagna avgiftshöjningar städse anförts svårigheten att på grund av kriget anskaffa erforderlig materiel. Även brist på arbetskraft torde ha varit av viss betydelse. Under senare tid ha därjämte efterkrigstidens speciella svårigheter samt angelägenheten att möta ett tilltagande inflationshot genom minskade investeringar gjort sig gällande.

Genom riksdagens den 4 mars 1948 fattade beslut om beskäring av telegrafverkets investeringsanslag med 10 miljoner kronor har antalet telefonapparater, som kunna nyinstalleras under budgetåret 1948/49, bestämts till omkring 90 000. I fråga om sättet för genomförande av en mot anslagsminskningen svarande reduktion av antalet abonnenter till det sålunda givna antalet har valet stått mellan flera olika alternativ. En behovsgranskning har, såsom ock av telegrafstyrelsen framhållits, visat sig ogenomförbar i praktiken. En annan utväg är avgiftshöjning. Den begränsar tillströmningen och kan beräknas medföra oförändrad väntetid för nya abonnenter. Bibehållas åter nuvarande avgifter, har man att räkna med en förlängd väntetid. Detta alternativ skulle däremot innebära en bättre anpassning till statsutskottets och riksdagens år 1945 gjorda uttalanden, för vilka här ovan redogjorts och vari framhållits önskvärdheten att—i den mån krigstidens anläggningssvårigheter lättade—inträdesavgifterna återfördes till en mera normal storleksordning. Genom Kungl. Maj:ts den 5 december 1947 fattade beslut om inträdesavgiftens fastställande till 200 kronor har emellertid ställning tagits till frågan om sättet för genomförande av en åsyftad investeringsbegränsning. Avgiftshöjningen innebär vid 90 000 nya abonnemang en inkomstökning med cirka 8 miljoner kronor, med vilket belopp bidrag till budgetens återbalansering sålunda erhållits. Vid dylikt förhållande och med hänsyn tagen till övriga på frågans bedömande inverkan omständigheter, för vilka här ovan redogjorts, vill utskottet ej ifrågasätta att nu föreslå en omedelbar sänkning av inträdesavgiften. Vid uppgörandet av budget för året 1949/50, när verkningarna av höjningen bättre kunna överblickas, synes däremot frågan om återförande av dessa avgifter till en mera normal storleksordning böra tagas i övervägande.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att andra kammaren, i anledning av motionerna II: 35, 174 och 380 måtte för sin del besluta, att riksdagen anhåller att Kungl. Maj:t i samband med uppgörande av förslag till investeringsanslag för telegrafverkets behov för budgetåret 1949/50 tager i övervägande ett återförande av inträdesavgifterna för telefonabonnemang till en mera normal storleksordning.

Stockholm den 11 mars 1948.

På utskottets vägnar:

L. O. SKANTZE.

Närvarande: herrar Skantze, Hedqvist, Boman i Stavsund, Nilsson i Varuträsk, Persson i Svensköp, Hallberg, fru Johansson i Skövde, herrar Jansson i Aspeboda, Fahlman och Kärrlander.